

Trojí Kristův úřad v christologii

Ekumenický příspěvek k dějinám teologického myšlení

Veronika Řeháková

Koncept trojího Kristova úřadu (*munus triplex Christi*) prošel v průběhu dějin teologického myšlení dynamickým procesem. Náznaky v reflexi myslitelů prvních křesťanských staletí doznaly explicitního vyjádření ze strany reformátorů 16. století. Během následujících staletí jej do svých katechismů zahrnuly různé církve a ve svém christologicko-soteriologickém traktátu využila celá řada teologů napříč konfesemi.¹ Právě konstatované činí z daného konceptu jedinečný fenomén v kontextu křesťanské ekumeny.²

Tak zvané Kristovy úřady proroka, kněze a krále náleží do širšího rámce tak zvaných christologických titulů. Na jedné straně se týkají Ježíšovy identity jako Pomazaného a vyjadřují naplnění starozákonních mesiášských modelů či předobrazů, na straně druhé označují tři aspekty jeho spásného díla a poslání, jež přijal od Boha Otce. Prvně uvedený rozměr spadá do christologie v užším smyslu, zatímco druhý se váže k funkcionální christologii neboli soteriologii. Přitom nutno podtrhnout nerozlučnost a provázanost obou rozměrů, neboť platí, že Kristus bytostně je tím, co činí a naopak.³ Ve Starém zákoně zaujímal proroci, kněží a králové roli prostředníků mezi Hospodinem a lidem Izrael a bývali do ní uváděni pomazáním. Tyto tituly pak novozákonní svatopisci apli-

¹ Základní přehled dějin trojího Kristova úřadu srov. např. Michael SCHMAUS, „Ämter Christi,“ in *Lexikon für Theologie und Kirche*, I. A–Baronius, ed. Josef Höfer – Karl Rahner, Freiburg im Breisgau: Herder, 1957 (1986), sl. 458; Lothar ULLRICH, „Ämter Christi,“ in *Lexikon für Theologie und Kirche*, I. A–Barcelona, ed. Walter Kasper, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 2006³, sl. 562.

² Zaznělo z úst Michaela Welkera v červenci 2011 na konferenci pořádané Mezinárodním institutem reformované teologie (International Reformed Theological Institute) v Potchefstroomu v Jihoafrické republice. Srov. Erik A. DE BOER, „Christology and Christianity: The theological power of the threefold office in Lord's Day 12,“ *In die Skriflig/In Luce Verbi* 47, č. 2 (2013): 1–8, zde 7. Dostupné online: <https://indieskriflig.org.za/index.php/skriflig/article/view/682/2328> [cit. 8. 11. 2025].

³ Srov. Ctirad Václav Pospíšil, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel: náčrt christologie a soteriologie*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2023⁵, s. 225; Walter KASPER, *Jesus der Christus*, Mainz: Matthias-Grünwald Verlag, 1984⁹, s. 301.

kovali na nového Pomazaného, Mesiáše Ježíše z Nazareta.⁴ Avšak strukturu trojího Kristova pomazání a poslání, či dokonce úřadu jako takovou v Novém zákoně nenajdeme. To však neznamená, že námi prezentovaní teologové nechali Písmo svaté stranou. Opak je pravdou, neboť všichni z něj ve své reflexi vycházejí.

Cílem předkládané studie je poukázat na klíčové momenty v konstituování trojího Kristova úřadu v dějinách křesťanského myšlení a představit hlavní myšlenky k dané tematice, jak je ve svých dílech formulovali různí autoři. Jinými slovy chceme na základě analýzy, interpretace a srovnání vybraných textů ukázat, jakých proměn daný koncept doznal v jednotlivých dějinných kontextech a v různých církvích. Přitom naznačíme, že jeho využití do značné míry souvisí s dobovým sebepojetím té které církve a uspořádáním společnosti.

Taktéž je třeba konstatovat, že uvedená christologická trojice titulů nestojí osamoceně, nýbrž implikuje trojnou strukturu v dalších teologických oblastech. V teologické antropologii a eklesiologii, teologii úřadu (*Amtstheologie*) a církevním právu, v sakramentální teologii a liturgice se rozvinula též myšlenka tří úřadů (*tria munera*), které se snaží objasnit, jak jednotlivý křesťan a celá církev má účast na Kristově identitě a poslání. Právě zmíněný kontextuální rámec trojího Kristova úřadu v celku teologie a církevní praxe však nelze v časopiseckém pojednání postihnout.⁵ Primárním předmětem našeho zájmu budou tedy tři uvedené christologické tituly a jejich obsah, zatímco vybraných teologickoantropologických a eklesiologických souvislostí se pouze dotkneme.

Studie je členěna chronologicky. Nejprve se zastavíme u trojího Kristova pomazání v díle Eusebia z Kaisareje, který tak reprezentuje patristickou epochu. Druhá a současně nejrozsáhlejší část se věnuje 16. století, v němž se poprvé objevil pojem úřad ve vztahu ke Kristovu poslání. Podíváme se na zpracování tematiky v luterské (A. Osiander), reformované (M. Bucer, J. Kalvín, *Heidelberský katechismus*) a katolické tradici (*Římský katechismus*). Třetí oddíl se zabývá začleněním trojího Kristova úřadu

⁴ Např. Mk 1,21–22,27; Mt 16,28; 21,1–7; Lk 4,18–19; 7,16; 24,19; Jan 7,40; 17,6.19–20; 18,36–37; 19,12–22; Sk 3,22; Řím 3,25; Žid 3,1; 5,5–6; 7,24–28; 8,6; 1 Petr 2,25; Zj 19,16. Srov. ULLRICH, *Ämter Christi*, sl. 561; Anatolij BANDURA, *A Historical Overview of Eastern Orthodox Theology on the Doctrine of the Three Offices of Christ*, diplomová práce, Theology Department at Regis College University of Toronto, 2012, s. 4.

⁵ Zmíněné širší teologické souvislosti od starověku po 20. století zachycuje Ludwig SCHICK, *Das Dreifache Amt Christi und der Kirche: zur Entstehung und Entwicklung der Trilogien*, Frankfurt am Main – Bern: P. Lang, 1982.

do manuálů katolické dogmatické teologie na konci 18. století a jeho rozvinutím ve století následujícím. Jejimi protagonisty jsou E. Klüpfel a M. J. Scheeben. Ve čtvrté části představíme daný koncept ve 20. století z pohledu ruského myslitele S. N. Bulgakova a katolického teologa W. Kaspera. U jednotlivých děl se soustředíme na hlavní témata a důrazy ohledně tří Kristových úřadů a srovnáváme je s ostatními uváděnými texty. V závěru se pokusíme téma celkově vyhodnotit a upozornit na přínosy této studie.

1. KRISTŮV DÁVNÝ PŮVOD U EUSEBIA Z KAISAREJE NA POZADÍ KŘESŤANSKÉHO STAROVĚKU

V christologii církevních otců a dalších starověkých křesťanských autorů se s pojmem úřad nesetkáme. V pohledu na Krista užívají různé počty titulů či aspektů jeho činnosti.⁶

Prvním myslitelem, který použil strukturu trojího Kristova pomazání, je Eusebius z Kaisareje (asi 265–339), účastník nikájského koncilu a první církevní historik. V úvodu svého díla *Ekklesiastiké historia*,⁷ konkrétně ve třetí kapitole, objasňuje význam jmen Ježíš a Kristus (*Christos*), od něž křesťané (*christianoí*) mají své pojmenování. Zdůrazňuje, že Ježíš Kristus není člověk, který žil teprve nedávno, nýbrž někdo s dávným, ba dokonce věčným a božským původem (*Logos*). Ve Starém zákoně se nachází jeho předobrazy (*typoi, symbola, mysteriôdeis eikones*). Jméno Ježíš má svůj předobraz v Jozuovi, jméno Kristus odkazuje na všechny pomazané, tedy (vele)kněze, krále a proroky. Jak konkrétním starozákonním postavám (Jozue a Melchizedech), tak Hospodinovu pomazanému (srov. Pláč 4,20, Iz 61,1) nebo synu Božímu (Žl 2,7–8) náleží čest, sláva a důstojnost, avšak Kristus je svou důstojností a původem převyšuje. Své vyvolení nepřijal od lidí, ani pomazání nebylo materiální substancí. Jeho původcem je nebeský Otec a pomazáním sám Duch svatý. Jediný Kristus je veleknězem veškerenstva, jediným králem všeho tvorstva a svých následovníků a jediným velkým prorokem mezi proroky Otce.

⁶ Srov. SCHMAUS, *Ämter Christi*, sl. 458; DE BOER, *Christology and Christianity*, s. 2; BANDURA, *A Historical Overview*, s. 4–13.

⁷ Česky vyšlo: EUSEBIUS PAMPHILI, *Církevní dějiny (Ecclesiastica historia)*, ed. Josef J. Novák, Praha: Česká katolická charita, 1988.

Eusebius trojici pomazání uvádí třikrát, a to v různém pořadí. Dvě zmínky sledují výše uvedenou, jedenkrát pak má krále, proroka a kněze.⁸

V důrazu na jedinstvo lze zachytit i jasnou souvislost s politickým záměrem knihy v nové dějinné situaci. Z pronásledovaného náboženství se stává vyznání protežované imperátorem: Boží monarchii na nebesích dokonale odpovídá pozemská vláda císaře Konstantina.⁹ Jinak řečeno, christologie zakládá novou politickou teologii: jeden Bůh, jeden Logos, jeden císař, jedna říše.¹⁰

Trojnou strukturou se od Eusebia pravděpodobně nechal inspirovat Petr Chrysologus, který ve svých kázáních takto hovoří o Kristově spásném významu. Další autoři užívají trilogii ve smyslu poslání a úkolů pro křesťany, jako například Jan Zlatoústý, Fastidius z Bretaně a perský církevní otec Afraates.¹¹

2. TROJÍ KRISTŮV ÚŘAD VE SPISECH REFORMÁTORŮ A V ŘÍMSKÉM KATECHISMU V 16. STOLETÍ

Trojná struktura Kristova poslání nenalezla, až na jednotlivé výjimky, místo v myšlení středověkých teologů. V christologii figuroval Kristus zejména jako kněz a král, přičemž byl titulován mnohými dalšími jmény. Spásné konání se soustředilo do dvou zmíněných funkcí.¹² S nástupem reformace dochází ke konstituování tak zvaných Kristových úřadů spojených s jeho pomazáním. Vykristalizují v nové situaci, která umožní či spíše vyžaduje nový úhel pohledu. Reformátoři a renesančně orien-

⁸ EUSEBIOS PAMPHILI, „Ekklesiastiké historia,“ kn. I, kap. 3, in *Patrologia graeca* XX, ed. J.-P. Migne, Paris, 1857, sl. 67–76. Česky: EUSEBIUS PAMPHILI, *Církevní dějiny*, s. 12–14.

⁹ Srov. Ctirad Václav Pospišil, *První nikajský koncil (325–2025): historie, teologie a přetrvávající význam*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2025, s. 27. Potvrzuje to kupř. Eusebiův popis Konstantinova vítězství nad Liciniem, jehož nazývá bezbožným císařem a nepřítelem Hospodina. Tím se stal Konstantin sjednotitelem římské říše, jež zahrnula pod svou nadvládu celý svět od východu až po západ, od severu až na jih a jehož obyvatelstvo ve městech a na venkově oslavovalo nejprve Boha, krále všehomíra, a následně tohoto zbožného císaře. Srov. EUSEBIUS PAMPHILI, *Církevní dějiny*, kn. X, kap. 9, s. 189.

¹⁰ Srov. KASPER, *Jesus der Christus*, s. 317.

¹¹ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 60–67.

¹² Srov. tamtéž, s. 89–90; SCHMAUS, *Ämter Christi*, sl. 458; ULLRICH, *Ämter Christi*, sl. 562.

tování myslitelé najdou inspiraci v Písmu a textech církevních otců, mezi jinými u Eusebia z Kaisareje.¹³

Nyní se blíže seznámíme s příslušnými pasážemi ve spisech luterské, reformované a katolické tradice. Je až s podivem, v jak krátkém časovém horizontu se ve všech třech myšlenkových prouděch objevily nové, v některých rysech podobné myšlenky. Postupně probereme biblický komentář Martina Bucera, příspěvek Andrease Osiandera, spisy Jana Kalvína a dva *katechismy*: *Heidelberský* a *Římský*.

2.1 Podněty protestanských teologů M. Bucera a A. Osiandera

První myslitel, jenž použil pojem úřad pro Krista, byl Martin Bucer (1491–1551). Tento německý reformátor se mimo jiné snažil o zprostředkování smíru mezi Lutherovou a Zwingliho teologií a bývá řazen k reformované tradici.¹⁴ Ve svém *Výkladu Janova evangelia* z roku 1528 vysvětluje titul Kristus čili Pomazaný (srov. Jan 1,41), k němuž přikládá četné biblické odkazy. Ve srovnání s pomazanými Starého zákona se u Ježíše jedná o nové, božské pomazání Duchem svatým, povýšení do úřadu královského, kněžského a prorockého (*munus regnum, sacerdotium prophetaeque*). Stejného pořadí se drží, když Jej nazývá Králem králů (*Rex regum*), nejvyšším knězem (*summus sacerdos*) a hlavou proroků (*caput prophetarum*). Ještě na závěr zdůrazní jeho pomazání na krále.¹⁵

O dva roky později použil pro objasnění významu jména Kristus trojnou formuli luterský teolog a znalec biblických jazyků Andreas Osiander (1496–1552). V dopise říšskému sněmu do Augšpurku píše, že Kristu náleží všechny tři úřady: prorocký (je Učitel a Mistr), královský a kněžský. Dodává, že On je též naše moudrost, spravedlnost, posvěce-

¹³ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 91.

¹⁴ Srov. Rudolf ŘÍČAN, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1957, s. 162–163.

¹⁵ Srov. Martin BUCER, *Opera latina*, vol. II, *Enarratio in Evangelion Johannis* (1528, 1530, 1536), ed. Irena Barckus, Leiden – New York – København – Köln: E. J. Brill, 1988, s. 100. Stejný důraz na Kristovo kralování se nachází v Bucerově katechismu při vysvětlení jména Kristus. Srov. DE BOER, *Christology and Christianity*, s. 4; [Martin BUCER], *Catechismus ecclesiae et scholae Argentoratensis*, Argentorati [Štrasburk]: Vuendelinus Rihelius, 1544, s. [26].

ní a spása (srov. 1 Kor 1). Zmíněná trilogie se však nepromítne do jeho soteriologie.¹⁶

2.2 Soteriologie ve spisech J. Kalvína

Zatímco Bucer a Osiander dají vzniknout pojmu tří Kristových úřadů jako jedinečnému naplnění starozákonních pomazání, jejich hlavním propagátorem se stane Jan Kalvín (1509–1564), významná osobnost švýcarské reformace. Daný koncept se vyskytuje ve dvou jeho spisech: *Institutio christianae religionis* (ve vydáních z roku 1539 a 1559)¹⁷ a Kalvínově *Ženevském katechismu* (vydání z roku 1545),¹⁸ přičemž starší vydání obou textů jej ještě neobsahují. V základu se Kalvín nechal inspirovat M. Bucerem,¹⁹ s nímž se ve druhé polovině třicátých let potkával ve Štrasburku.

Nejprve se zastavíme u *Ženevského katechismu* z roku 1545, který sloužil jako pedagogická pomůcka, zejména při výuce dětí. Zde se v odpovědích na dvanáct otázek probírá význam Kristova jména a jeho aplikace do křesťanova života. Jméno Kristus nejlépe vystihuje jeho úřad (*officium*) a znamená, že Jej Otec pomazal na krále, kněze a proroka. Uvedený sled odpovídá Bucеровu pořadí v komentáři ke čtvrtému evangeliu. Po stručném výkladu jednotlivých titulů autor vysvětluje, v čem spočívá participace věřících na Kristově trojím úřadu.²⁰

Podrobnější představení si zaslouží příslušný text ve verzi *Institutio christianae religionis* z roku 1559. Toto vydání lze nazvat jakousi systematickoteologickou příručkou s apologetickým zaměřením, která má prezentovat celek učení církve vzešlé z Kalvínovy reformy a zároveň ho

¹⁶ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 91–92; konkrétně zde: *Quellen und Forschungen zur Geschichte des Augsburgerischen Glaubensbekenntnisses*, ed. Wilhelm Gussmann, Leipzig – Berlin: B.G. Teubner, 1911, s. 302.

¹⁷ V 1. vydání z roku 1536 se nachází pouze dvě Kristova pomazání: na krále a kněze. Není zde ještě užito slovo úřad. Joannes CALVINUS, *Christianae religionis institutio*, [Basileae]: [T. Platter & B. Lasium], 1536, s. 129–130. Český překlad: Jan KALVÍN, *Institute učení křesťanského náboženství*, Praha: Komenského evangelická fakulta bohoslovecká, 1951.

¹⁸ V 1. vydání z roku 1538 má Kristus dvojí funkci – krále a kněze. Srov. DE BOER, *Christology and Christianity*, s. 4.

¹⁹ Srov. DE BOER, *Christology and Christianity*, s. 4.

²⁰ Joannes CALVINUS, *Catechismus ecclesiae Genevensis, hoc est formula erudiendi pueros in doctrina Christi*, Argentorati: Vendelinus Rihelius, 1545, s. [29–33].

ospravedlnit a bránit proti odpůrcům.²¹ Soteriologická reflexe je vyjádřena ve třech kapitolách a soustředí se na Kristovo prostřednictví (*Mediator*). Jedna z nich se věnuje trojímu Kristovu úřadu, přičemž křesťanova participace zůstává na okraji zájmu. Kapitola se člení do šesti oddílů. První dva jednak do tématu uvádějí, jednak se zabývají Kristovým pro-rockým úřadem. Následné tři oddíly se věnují Kristovu kralování a poslední pak jeho kněžství.²² Pořadí by odpovídalo sledu u A. Osiandera.

V úvodu Kalvín zdůrazňuje, že je důležité znát pravý význam Kristova jména a jeho spásného poslání, neboť to neodmyslitelně souvisí s identitou křesťana a církve. Osvětlujícím principem se stává právě koncept úřadu (*munus*), který Kristus obdržel od Otce a jenž sestává ze tří částí. Autor se též vymezuje vůči tak zvaným papežencům, kteří vyprázdnili obsah Kristova jména, a proto nemohou mít užitek z plného pochopení.²³ Ženevský reformátor tak vlastně potvrzuje, že existuje propojení mezi christologií na straně jedné a teologickou antropologií a eklesiologií na straně druhé.

Text je protkáán desítkami citací ze Starého a Nového zákona. Podobně jako předchozí dva reformátoři ani Kalvín nepoužívá pojem předobraz a ze starozákonních textů nevybírám konkrétní osoby, jež by na Krista odkazovaly, nýbrž uvádí funkce či úřady (*munera, officia*) pomazaných prostředníků a předpovědi ukazující na nového, definitivního Prostředníka. Pojem úřad má u Kalvína ještě širší využití. Užívá jej též ve spojení s Vykupitelem (*munus Redemptoris*)²⁴ nebo pro Boha Otce v úřadu soudce (*officium iudicis*).²⁵ Německý protestantský teolog Wolfhart Pannenberg tvrdí, že uvedený pojem vyjadřuje v teologii reformátorů myšlenku, že Ježíšovo spásné působení je třeba chápat zcela jako Boží dílo, jako naplnění jeho božského poslání, a ne tolik jako zasloužený vliv na Boha.²⁶ Nabízí se otázka, zda nemá též představovat protiváhu úřadů v katolické církvi, které svou mocí upozaďovaly úřad samotného Krista.

²¹ I názvy jejích čtyř částí-knih připomínají obsahově katolické dogmatiky: o Bohu Stvořiteli, o Bohu Vykupiteli, o životě v Kristově milosti a o církvi a svátostech.

²² Johannes CALVINUS, *Institutio christianae religionis*, Genevae: Oliva Roberti Stephani, 1559, kn. 2, kap. 15, s. 172–175.

²³ Srov. tamtéž, kn. 2, kap. 15, č. 1, s. 172.

²⁴ Srov. tamtéž, kn. 2, kap. 16, č. 1, s. 176.

²⁵ Srov. tamtéž, kn. 2, kap. 15, č. 6, s. 175.

²⁶ Srov. Wolfhart PANNENBERG, *Grundzüge der Christologie*, Gütersloh: Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn, 1966², s. 218, 228. Uvedeno podle SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 165.

Jak ženevský reformátor charakterizuje jednotlivé aspekty trojího Kristova úřadu? Na rozdíl od středověkých myslitelů umocní Ježíšovo prorocké a učitelské poslání. Důvod hledejme v reformačním důrazu na evangelium a Písmo svaté vůbec (*sola Scriptura*) a s tím související důležitosti kázání při bohoslužbě.²⁷ Najdeme zde též narážky na praxi a další tradice katolické církve: neboť Kristus-Prorok přinesl dokonalé učení, „takže ti, kteří se nespokojují s evangeliem a připojují k němu něco cizího, snižují jeho autoritu“, Pro osvětlení Ježíšova prorockého poslání Kalvín mimo jiné používá odkazy z pavlovských listů, kde figuruje jako moudrost a vědění (srov. 1 Kor 1,30; Kol 2,3), což připomíná Osianderův text. Na konec dodává, že prorocké pomazání (*unctio*) nepatří jen Hlavě, nýbrž šíří se i do údů, což podkládá starozákonním prorokováním všeho lidu (srov. Jl 2,28).²⁸

„Kulminační bod“²⁹ Kalvínova pojednání představuje Kristovo královské poslání. I zde se odráží to, jak autor čte „znamení doby“ a jak v daném historickém momentu vnímá situaci své církve. Kristovo králování (*regnum Christi*) je svou povahou duchovní a věčné, což se týká jeho účinnosti, plodů a moci. Uskutečňuje se na dvou rovinách, ve dvojitým smyslu – jednak v církvi, jednak v každém jejím členovi. Ve vztahu k církvi je Kristus její jedinou Hlavou, její soudce a zákonodárce, věčný ochránce a obránce před nepřátelskými silami ďábla a světa. Vládu obdržel od svého Otce, tak je jeho vyslancem. Kalvín ji spojuje s rolí pastýře. V jeho argumentaci lze vnímat, že Ježíšova královská vláda má v nejistotě doby upevnit identitu nového církevního společenství a ospravedlnit jej vůči katolickému pojetí hierarchie. Podobným způsobem se Kristova vláda projevuje v životě věřících. Tváří v tvář hořkosti a utrpení pozemského putování jim dává všechny prostředky potřebné ke spáse duše a je příslibem věčné blaženosti. Poskytuje zbraně a moc pro boj proti ďáblu, hříchu a světu a přináší vítězství. Oproti světskému štěstí a slávě „zdobí“ věřící svou nádherou a vznešeností, uděluje jim požehnání a bohatství darů Ducha svatého.³⁰

Kristovu kněžství (*sacerdotio*) se ženevský reformátor záměrně věnuje jen krátce. Čerpá zvláště z listu Židům a ze středověké scholastiky a jeho

²⁷ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 95–96.

²⁸ Srov. CALVINUS, *Institutio*, kn. 2, kap. 15, č. 1–2, s. 172–173.

²⁹ Srov. Klauspeter BLASER, *Calvins Lehre von den drei Ämtern Christi*, Zürich: EVZ-Verlag, 1970, s. 15.

³⁰ Srov. CALVINUS, *Institutio*, kn. 2, kap. 15, č. 3–5, s. 173–175.

výklad nepřináší nic nového.³¹ Vyzdvihneme pouze následující dva Kristovy tituly a jeho roli. On je Prostředník bez poskvrny, který nás díky své svatosti usmířil s Bohem, získal jeho přízeň a uklidnil jeho hněv. To bylo nutné kvůli spravedlivé kletbě a nepřátelství Boha jako soudce. Je také naším věčným Přímělníkem. Nově Kalvín rozvíjí myšlenku všeobecného kněžství věřících. Tito obětují sebe sama a vše Bohu, mohou svobodně vstoupit do svatyně, aby oběť modlitby a chvály vyjadřovaly vděčnost a sladkou vůni. Činí tak, jako by byli čistí, ba dokonce svatí. Autor dále hovoří o Kristově „jasném“ kněžství v kontrastu k „zamlženému“ kněžskému pomazání papeženců, kterým nestačí Ježíšova oběť a kteří vymysleli opovržením hodnou fikci, při níž se odehrává obětování-zničení (*immolatio*) Krista.³²

2.3 Formulace v *Heidelberském* a *Římském katechismu*

K reformované tradici patří i německy psaný *Heidelberský katechismus*, jenž vznikl na žádost falckého kurfiřta Fridricha III. z Wittelsbachu a vyšel v roce 1563. Za hlavní autory jsou považováni Zachariáš Ursinus a Kašpar Olevianus, kteří vyučovali na univerzitě v Heidelbergu.³³ Katechismus má tři části a sleduje roční nedělní cyklus, neboť se využíval pro nedělní katechezi. Obsahuje otázky a odpovědi, jež doprovází hojně odkazy na Bibli. Našeho tématu se týká otázka, která se nachází v kontextu výkladu Apoštolského kréda: *Proč se Spasitel Ježíš nazývá Kristus-Pomazaný?* Odpověď je strukturována podle trojího Kristova pomazání v tomto pořadí: On je náš nejvyšší Prorok a Učitel, jediný Velekněz a věčný Král. Není zde použito slovo úřad. Následující otázka v katechismu s předchozí úzce souvisí: *Proč se nazýváš křesťanem?* Postupně se vysvětluje, v čem spočívá účast na Kristově trojím pomazání.³⁴

Jen o tři roky později, roku 1566 vyšel v návaznosti na Tridentský koncil *Římský katechismus*. Je psán formou souvislého textu, neboť měl

³¹ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 96.

³² Srov. CALVINUS, *Institutio*, kn. 2, kap. 15, č. 6, s. 175.

³³ Srov. Peter CIMALA, „Heidelberský katechismus – vznik a význam,“ in *Heidelberský katechismus: křesťanské učení*, ed. Peter Cimala, Praha: Návrat domů, 2018², s. 5–6. Do češtiny byl překládán opakovaně, naposledy zde uvedený překlad P. Cimaly.

³⁴ *Heidelberger Katechismus – Der gesamte Text*, 12. Sonntag, Frage 31, 32, <https://www.heidelberger-katechismus.net/8261-0-227-50.html> [cit. 10. 12. 2025].

primárně sloužit kněžím ve farnostech pro výuku věřících. V originálním latinském znění vycházel až do Druhého vatikánského koncilu.³⁵ Existují též překlady do národních jazyků.³⁶ Pasáž s trojím Kristovým úřadem se nachází v první části katechismu, kde se probírá Apoštolské vyznání víry.³⁷ Po vysvětlení jména Ježíš následuje výklad jména Kristus. Toto umístění a sled témat koresponduje se *Ženevským a Heidelberským katechismem*. Spolu s představením formální a obsahové stránky dané pasáže upozorníme na podobnosti s Kalvínovým *Institutio christianae religionis* a *Heidelberským katechismem*.

Římský katechismus sleduje podobný myšlenkový postup jako Eusebius z Kaisareje či Kalvín ve svém *Institutio*. Začíná vysvětlením toho, kdo byli pomazáváni ve Starém zákoně a co náleželo k jejich činnosti. Nejprve uvádí kněze a krále, u nichž zdůrazňuje, že odráželi Boží majestát na zemi. Nakonec zmiňuje prorocké pomazání. Ani zde se nehovoří o předobrazu, ale titul Pomazaný (*Unctus*) se definuje jako jméno cti³⁸ a úřadu (*honoris et officii nomen*). Následně katechismus aplikuje trojí pomazání na Krista: Spasitel při svém příchodu na svět přijal části a úřady tří osob (*partes et officia trium personarum*), a to proroka, kněze a krále, a byl tak pomazán k výkonu těchto úřadů (*ad illorum munerum functionem*). V textu se tedy explicitně nepíše o Kristově úřadu či úřadech, ale o přijetí tří starozákonních úřadů a funkcí. Pro srovnání uvedme Kalvínovo užití slov: jeden úřad (*munus*) o třech částech (*partibus*) a úřady (*officia*) oněch starozákonních postav. Co se týká pořadí tří funkcí, katechismus Tridentského koncilu souzní s *Katechismem heidelberským*.

Po zmíněném úvodu následuje popis jednotlivých aspektů Ježíšovy činnosti. Pojmenování nejvyšší Prorok (*summus Propheta*) a Učitel (*Magister*) odpovídá slovům v *Heidelberském katechismu* (*oberste Prophet und Lehrer*). Není však divu, neboť v Novém zákoně se titul učitel vztahuje na Ježíše až 41krát.³⁹ Dále ve formulacích obou katechismů figuruje Boží vůle, kterou Kristus zjevuje (*Heidelberský katechismus*) a vyučuje (*Římský katechismus*). Zde nacházíme i jedinou aplikaci na život věřících: katechi-

³⁵ Srov. Tito S. CENTI, „Introduzione,“ in *Catechismo tridentino*, ed. Tito S. Centi, Siena: Cantagalli, 1981, s. 5–17.

³⁶ Český překlad: *Katechismus z nařízení sněmu Tridentského k pastýřům duchovním a z rozkazu Pia V. papeže římského na světlo vydaný*, ed. Jan Herčík, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1867.

³⁷ Srov. *Catechismus ex decreto concilii Tridentini*, Roma, 1845, kn. 1, kap. 3, č. 7, s. 30–31.

³⁸ Kristovu důstojnost zdůrazňovali již církevní otcové.

³⁹ Srov. POSPÍŠIL, Ježíš z Nazareta, s. 292.

smus katolické církve explicitně nazývá proroky ty, kteří jako učedníci půjdou zvěstovat svého Proroka, jenž přišel kvůli spáse všech lidí.

O Kristu jako Knězi se *Tridentský katechismus* vyjadřuje jen krátce. Zahrnjuje verš žalmu o knězi ne podle rodu, nýbrž podle řádu Melchizedechova (Žl 110,4) a odkazuje na příslušná vysvětlení v listu Židům.

Největší prostor, podobně jako v Kalvínově *Institutio christianae religionis*, je věnován královskému úřadu. V obou textech jsme si všimli tří podobností co do obsahu. Katechismus definuje Kristovo kralování jako duchovní a věčné, což jsou dvě nejvýraznější charakteristiky i pro ženevského reformátora. V daném bodě lze též zmínit *Heidelberský katechismus*, který tituluje Krista coby věčného Krále. Druhá podobnost se týká Kristova kralování v církvi, u něhož jsme identifikovali pět shodných činností. Kristus vládne, chrání proti útoku nepřátel, dává sílu vytrvat, předkládá zákony a uplatňuje svou spravedlnost. Obě pasáže končí větou o „dni soudu“ jako o završení toho, co se již děje v přítomném okamžiku. Kalvín jej nazývá posledním činem Kristovy vlády a *Římský katechismus* hovoří o plném a dokonalém dovršení vlády nad světem.

Nutno dodat, že výklad trojího Kristova úřadu v katolickém katechismu 16. století neslouží k vysvětlení Ježíšova spasitelského díla. Soteriologie se probírá na jiném místě a stejně jako ve scholastice se v daném ohledu zdůrazňuje Kristovo kněžství a kralování.⁴⁰

3. KATOLICKÁ MANUALISTIKA KONCE 18. STOLETÍ A V 19. STOLETÍ – E. KLÜPFEL A M. J. SCHEEBEN

Katoličtí teologové se s konceptem trojího Kristova úřadu seznámili přes teologii protestantských církví.⁴¹ Prvního, kdo jej začlenil do své christologie, jsme identifikovali⁴² augustiniána a profesora na univerzitě ve Frei-

⁴⁰ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 100.

⁴¹ Srov. SCHMAUS, *Ämter Christi*, sl. 458–459. Johann Gerhard byl prvním luteránským teologem, který do své dogmatiky *Loci theologici* (sv. 1, 1610) zařadil kapitolu o „De persona et officio Christi“. Srov. Heinrich SCHMID, *Die Dogmatik der evangelisch-lutherischen Kirche*, Erlangen: Carl Heyder, 1843, s. 263.

⁴² SCHMAUS, *Ämter Christi*, sl. 458 uvádí Denise Pétau (1583–1652) ve spojitosti se třemi Kristovými úřady. Francouzský teolog sice píše ve své christologii o trojím Kristově pomazání, mj. cituje Eusebia z Kaisareje, avšak termín *officium* ani *munus* nepoužívá. Srov. Dionysius PETAVIUS, *De Theologicis Dogmatibus 6: De Incarnatione Verbi*, Antwerpiae: Gallet, 1700⁷, s. 61–65.

burku, Engelberta Klüpfela (1733–1811). V jeho traktátu o Bohu Vykupiteli z roku 1789 se nachází kapitola nazvaná „Munus Christi triplex“.⁴³ Navazuje na kapitoly o Ježíšově křtu a počátku jeho veřejného života. Po krátkém obecném úvodu, v němž zdůrazní jednotu tří aspektů (*partes*) poslání Vykupitele či Spasitele, se autor postupně věnuje Kristovu prorockému, kněžskému a královskému úřadu.

Náplní prvního z nich (*munus propheticum*) je hlásání evangelní nauky a její potvrzování prostřednictvím zázraků. Německý augustinián tituluje Ježíše jako učitele (*magister, praeceptor*) a nového zákonodárce (*novus Legislator*), neboť evangelium představuje pravý zákon.⁴⁴ Největší prostor věnuje Kristovu kněžskému úřadu (*munus sacerdotale*). S výjimkou události Ježíšovy smrti na kříži probírá podrobně každé tajemství Ježíšova utrpení a oslavení: od uložení do hrobu až po posazení po Otcově pravici. S posledně jmenovaným souvisí i Kristova role Přímluvce.⁴⁵ Oproti prvním dvěma se pasáž o královském úřadu (*munus regium*) soustředí na samotné Kristovo poslání jen na začátku. Většina textu pojednává o hierarchii, jeho slovy vyjádřeno: o církevních služebnících vykonávajících vládu. Kristovo království Klüpfel charakterizuje jako duchovní a ztotožňuje jej s církví, v níž je Kristus-Král hlavou.⁴⁶

Z každého úřadu autor vyvozuje pro čtenáře praktický užitek. Nic však nepřipomíná participaci na Kristově poslání. Křesťan má být v pozici příjemce, případně toho, od něž se očekává plnění příkázání.

Klüpfel je tedy první, osamocenou „vlašťovkou“. Teprve během druhé poloviny 19. století dochází v katolických manuálech k častějšímu začlenění trojího Kristova úřadu do soteriologie. Tento posun jsme našli v dílech tří německy píšících dogmatických teologů. Anton Berlage, významný představitel tübingenské školy, ve své dogmatice zcela koncipuje Kristovo vykupitelské dílo podle tří Kristových úřadů (*drei Ämter*) v pořadí prorok, kněz a král.⁴⁷ Teolog Johann H. Oswald je taktéž zahrnuje do soteriologie, avšak daný koncept vnímá jako jeden z více úhlů pohledu na Kristovo vykupitelské dílo. Jím prezentované pořadí se

⁴³ Srov. Engelbert KLÜPFEL, *Institutiones Theologiae Dogmaticae in usum auditorium. Pars II. De Deo humani generis Redemptore, messia, eius persona, vita et officiis*, Vindobonae: J. P. Krauss, 1789, s. 122.

⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 122–144.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 144–180.

⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 180–242.

⁴⁷ Anton BERLAGE, *Katholischen Dogmatik. VI. System der katholischen Dogmatik, 2/3. Die Lehre von der Erlösung und Gnade*, Münster: Theissing, 1858, s. 1–406.

od doposud zaužívané katolické verze liší: velekněžský, prorocký a královský úřad.⁴⁸

Za třetího a nejvýznamnějšího protagonistu je považován Matthias Joseph Scheeben (1835–1888), neboť s jeho dogmatickou příručkou se daný koncept „zpopularizoval“ a rozšířil po katolickém světě.⁴⁹ Pojednání o třech Kristových hierarchických úřadech tvoří podstatnou, konstitutivní část jeho soteriologie v rámci monumentálního díla *Handbuch der katholischen Dogmatik*⁵⁰ a podrobně jsem se jim věnovala ve své nedávné monografii.⁵¹ Zde vyzdvihnu jejich hlavní charakteristiky a srovnám je s pojetím u dříve probíraných autorů.

Kolínský profesor prezentuje myšlenkově propracovaný systém. V úvodní kapitole rozebírá obecné charakteristiky Kristových úřadů. Definuje je coby analogie veřejných úřadů, povolání v lidské společnosti a jako zmocnění Vykupitele k funkcím, které vedou k uskutečnění účelu spasení. Zdůrazňuje, že tři úřady náleží do širšího kontextu Kristových jmen a titulů a že jsou organicky a hierarchicky propojeny, což lze vnímat i v jejich specifikaci: prorocko-apoštolský učitelský (*Lehramt*), královský kněžský (*Priesteramt*) a kněžský královský úřad (*Königsamt*). Německý teolog dále tvrdí, že Ježíš Kristus je vykonává současně (ne v časové následnosti) v průběhu svého pozemského i nebeského života až do konce časů, což však nevylučuje upřednostnění toho kterého úřadu v určitém období. Prorocká funkce má přednost během života na zemi a svým způsobem zahrnuje i další dvě. Celkově však je ostatním dvěma podřízena, neboť jí příslušející úkony (zprostředkování zjevení, platnost zákonů a mravů) spadají rovněž do kompetence druhých dvou úřadů. Zvláště pak Kristovy funkce krále a kněze autor charakterizuje jako věčné. Ústředním je kněžský úřad, který dává oběma ostatním hierarchický charakter a Spasitelově nauce působnost, tedy zprostředkovává spásu. Úřad krále představuje naplnění obou předešlých v tom smyslu, že rozdělí jejich ovoce.⁵²

⁴⁸ Johann H. OSWALD, *Die Erlösung in Christo Jesu nach der Lehre der katholischen Kirche*, II. Soteriologie, oder Lehre vom Erlösungswerke, Paderborn: Schöningh, 1878, s. 148–219.

⁴⁹ Srov. KASPER, *Jesus der Christus*, s. 302.

⁵⁰ Matthias Joseph SCHEEBEN, *Handbuch der katholischen Dogmatik*, 5/2. Erlösungslehre, ed. Carl Feckes, Freiburg im Breisgau: Herder, 1954², § 268–273, s. 226–306. První vydání vyšlo v letech 1878–1882.

⁵¹ Srov. Veronika ŘEHÁKOVÁ, *Christologie a soteriologie Matthiase Josepha Scheebena a jeho vliv na světovou a českou teologii*, Praha: Karolinum, 2025, s. 187–238.

⁵² Srov. SCHEEBEN, *Handbuch* 5/2, § 268, s. 226–234.

Prorocký úřad je popsán za pomoci dalších charakteristik. Kristus je „apoštol“ poslaný k lidstvu; kazatel hlásající radostnou zvěst, ba dokonce ten, kdo hovoří přímou řečí samotného Boha; svědek toho, co slyšel a viděl u Otce. Podobně jako pro Klüpfela Ježíšův život představuje „učící činnost“. On nebyl jen „vysloveným Slovem“, nýbrž i jeho ctnostné jednání, vlastnosti a postoje spolu se zázraky mají hodnotu pro křesťanovu spásu. Scheeben to posouvá ještě dále, když tvrdí, že Ježíš svým ztělesněním Boha zrcadlí a zobrazuje, je pro člověka předobrazem nového života a zpřítomněním budoucích skutečností. Nový život, tedy cíl spásy nespočívá jen v ospravedlnění, nýbrž ve zbožštění, tedy v účasti na životě božské Trojice. Kolínský profesor se v takto pojatém řešení primárního účelu vtělení odlišuje od většiny západních katolických teologů své doby.⁵³ V právě řečeném se ukazuje, že zjevitelská role Krista-Proroka je úzce spojena se spasitelským rozměrem jeho poslání. To potvrzuje i pasáž v jiném Scheebenově spise, *Die Mysterien des Christentums*, kde se pojednává o zjevení jako o Božím sebedárování a sebedarování.⁵⁴

Nejvíce prostoru autor věnuje Kristovu kněžství. V jeho rámci probírá význam událostí Ježíšova utrpení, smrti a oslavení. Právě událost kříže považuje za stěžejní okamžik jeho života a poslání, za ústřední moment v Božím věčném plánu spásy. Zde se neuskutečňuje jen oběť usmíření v prolití Kristovy krve (srov. např. Žid 9,12), ale také oběť oslavení, již představuje vítězný Beránek a věčný Velekněz sedící na trůnu (srov. např. Zj 5,6,12; Žid 1,13). Toto upřednostnění oslavné oběti úzce souvisí a koresponduje se Scheebenovým primárním cílem vtělení, jímž je oslava Boha a zbožštění lidstva a stvoření. V souvislosti s tím se – jako jeden z mála tehdejších katolických myslitelů – vymezuje vůči přílišnému důrazu na aktualizaci a zničení-obětování (*immolatio*) Krista při mši svatě. Naopak její oslavný a díkuvzdávající charakter (eucharistie) považuje za první a nejdůležitější a jeho předobraz vidí ve starozákonní nekrvavé, vonné oběti. Lze tedy konstatovat, že v tomto bodě – ačkoli z jiného důvodu – souzní s Kalvínovým pohledem. Nakonec uveďme další *novum* v souvislosti s prezentovaným tématem. Zvláště v knize *Die Mysterien* Scheeben pracuje s trinitárním archetypem či pravzorem Kristovy oběti, který spočívá ve vzájemném sebedarování lásky mezi božskými

⁵³ Srov. tamtéž, § 269, s. 234–237.

⁵⁴ Srov. Matthias Joseph SCHEEBEN, *Die Mysterien des Christentums*, ed. Josef Höfer, Freiburg im Breisgau: Herder, 1941², § 55, 57, 58. První vydání bylo publikováno roku 1865.

osobami. Vtělený Syn přináší oběť v souznění s Otcovým záměrem spásy, za součinnosti Ducha svatého, s cílem ponořit stvoření do hloubky božství a zaplavit jej dary.⁵⁵

Kristova královská vznešenost a působnost se podle německého autora naprosto evidentně vyjevuje v jeho nanebevstoupení a následném usednutí po Boží pravici. Avšak už kříž podle něj představuje vítězný trůn ukřižovaného Krále. S touto myšlenkou se můžeme setkat u evangelisty Jana, který do momentu kříže klade počátek Ježíšova oslavení a jeho královské intronizace a ukazuje také na jeden z aspektů zjevitelského významu Kristova královského úřadu. Scheeben dále podtrhuje blízkost pastýřského úřadu (*Hirtenamt*), jemuž je vlastní láska, dobrota a mírnost. Nakonec se zastavme u cíle Kristova kralování, který souzní se Scheebenovým cílem spásy: „založit a uskutečnit“ nový nadpřirozený řád, tak zvaný řád smlouvy (*Bundesordnung*), který je překonáním rajskeho stavu, neboť tehdy „bude Bůh všechno ve všem“ (1 Kor 15,28) a bude coby Stvořitel od stvoření oslavován.⁵⁶

Z právě řečeného je zjevné, že reflexe kolínského profesora přináší do tematiky tří Kristových úřadů nové vhledy či alespoň jejich náznaky. Současně však odráží dobové pojetí církve jako hierarchicky uspořádané organizace, ztotožňované s Božím královstvím na zemi, v němž věřící jsou v pozici poddaných vůči svému Králi-Kristu. Podřízenost prorockého úřadu nápadně koresponduje se Scheebenovou epistemologií, v níž se tematizuje předávání zjevení. Autor tvrdí, že učící apoštolát (*potestas docendi*) je dvojí, tedy náleží dvěma církevním úřadům-mocím: moci svěcení (*potestas ordinis*) a moci jurisdikční (*potestas iurisdictionis*).⁵⁷ V této souvislosti je vhodné poznamenat, že během 19. století se katolická teologie nechává inspirovat kalvinistickým trojím úřadem v ekleziologii a teologii úřadu. Ke dvěma, právě zmíněným církevním mocím užívaným od středověku je připojena třetí: *potestas docendi*. Někdy se pro danou trojici užívá terminologie *magisterium, ministerium et regimen*. Nejdříve je teologové a kanonisté s Kristovým trojím úřadem nepropojovali. Poprvé tak učinil v polovině 19. století církevní právník George Phillips

⁵⁵ Srov. SCHEEBEN, *Handbuch* 5/2, § 270–272, s. 237–290; SCHEEBEN, *Die Myslerien*, § 54, s. 295.

⁵⁶ Srov. SCHEEBEN, *Handbuch* 5/2, § 273, s. 237–304; Matthias Joseph SCHEEBEN, *Handbuch der katholischen Dogmatik*, 3. *Schöpfungslere*, 4. *Sündenlere*, ed. Wilhelm Breuning – Franz Lakner, Freiburg – Basel – Wien: Herder 1961³, č. 995, 997.

⁵⁷ Srov. Matthias Joseph SCHEEBEN, *Handbuch der katholischen Dogmatik*, 1. *Theologische Erkenntnislere*, ed. Martin Grabmann, Freiburg im Breisgau: Herder, 1948², č. 111, s. 71.

(1804–1872), který christologický koncept tří úřadů vnesl do eklesiologie a na rozdíl od svých současníků je aplikoval ne na hierarchii, nýbrž na všechny pokřtěné.⁵⁸ Téma participace věřících na Kristových úřadech nalezneme též u kolínského profesora Scheebena. Je vyjádřeno jen v několika větách a zůstává nerozvinuto. Křesťan tak má spolu s Kristem-Prorokem zpívat Bohu chvály, s Kristem-Knězem v Duchu svatém přinášet sebe a svět v oběť a s Kristem-Králem sedět po Boží pravici, podílet se na jeho moci a mít právo užívat Božích pokladů.⁵⁹

4. ORTODOXNÍ A KATOLICKÁ TEOLOGIE VE 20. STOLETÍ – S. BULGAKOV A W. KASPER

Ve čtvrté části překládané studie se posuneme do 20. století a zaměříme na zástupce dvou křesťanských tradic – ortodoxní a katolické. Ruský myslitel Sergej N. Bulgakov náleží k celé řadě ortodoxních teologů předminulého a minulého století, pocházejících z Ukrajiny, Ruska a Řecka, kteří promýšleli koncept trojího Kristova úřadu.⁶⁰

V katolické christologii trojná struktura od Scheebenovy doby „zdomácněla“.⁶¹ Papežské dokumenty ji zmiňují jen jako podklad pro eklesiologii a teologii úřadu, v nichž figuruje církevní hierarchie držící trojí moc (*tres potestates*).⁶² Teprve Druhý vatikánský koncil navázal mimo jiné na kanonistu George Phillipse a aplikoval myšlenku trojího úřadu na

⁵⁸ Srov. SCHICK, *Das Dreifache Amt*, s. 109–117.

⁵⁹ Srov. SCHEEBEN, *Handbuch*, 5/2, č. 1238–1239; *Die Mysterien*, § 37, s. 198; § 62, s. 340; § 84, s. 482–484.

⁶⁰ Anatolij Bandura se ve své magisterské práci věnuje trojímu Kristovu úřadu u východních ortodoxních autorů, jež člení na tři skupiny: 1) ti, kteří se nechali ovlivnit západním, tak zvaným scholastickým přístupem, 2) kteří pracují s danou trojnou strukturou v duchu ortodoxní soteriologie, 3) odpůrci daného schématu. Srov. BANDURA, *A Historical Overview*, s. 3.

⁶¹ Jen pro příklad v Československu během komunistického režimu až do poloviny devadesátých let sloužila pro výuku christologie skripta vytvořená na základě dogmatiky L. Otta. Ludwig OTT, *Dogmatika. Díl 4. De Deo Redemptore*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993.

⁶² Prvním oficiálním dokumentem učitelského úřadu církve v tomto ohledu je encyklika Lva XIII. *Satis cognitum* (1896). Na třech Kristových úřadech ve smyslu moci (*tres potestates*) má účast pouze hierarchie, laici jsou předmětem této moci. Podobně je tomu ve dvou encyklikách papeže Pia XII.: *Mystici Corporis* (1943) o eucharistii v církvi a *Mediator Dei* (1947) o liturgii a Kristově kněžství.

všechny věřící. Co se týká tří Kristových úřadů, v pokoncilní dogmatice již nepředstavují výhradní způsob prezentace nauky o spáse. Německý dogmatický teolog Walter Kasper je jedním z jejích stoupenců.

4.1 Tři Kristovy služby v soteriologii S. N. Bulgakova

Dílo Sergeje N. Bulgakova (1871–1944) je díky překladům do světových jazyků známé na katolickém Západě a je dostupné i v naší mateřštině. Trojnou strukturu objasňující Kristovo spásné dílo nalezneme v knize *Beránek Boží*, jež vyšla rusky roku 1933 v Paříži, kde autor žil v exilu. Pátá a současně závěrečná kapitola jmenované christologie obsahuje nauku o spáse a je strukturována právě podle tří Kristových služeb.⁶³ Podobně jako u Scheebena máme co do činění s rozvinutou soteriologickou reflexí.

Nutno podtrhnout, že v Bulgakovově reflexi se setkáváme se třemi výraznými rysy, jež jej odlišují od doposud prezentovaných konceptů. Za prvé, klíčovým pojmem Kristova trojího poslání není úřad, ale služba (rusky *служба*),⁶⁴ která má blíže duchu evangelia (srov. Mk 10,45) a neodráží dobově podmíněný akcent na úřad ve společnosti a v církvi. Za druhé, ruský teolog systematicky pracuje s Ježíšovým příběhem a jednotlivými událostmi, tak zvanými tajemstvími Kristova života. Mezi nimi identifikuje přelomové, prahové okamžiky, jež člení Ježíšovu službu na fázi prorockou, následně velekněžskou a nakonec královskou. Za třetí, koncept trojí služby promýšlí trinitárně. Zatímco Scheeben podtrhuje trojiční pravzor Kristovy oběti, u Bulgakova tajemství Nejsvětější Trojice prostupuje celé Kristovo poslání.

Jak ruský teolog celkově charakterizuje Ježíšovu trojí službu a jak postupuje? Ve srovnání s právě zmíněným kolínským profesorem, který koncipuje rozsáhlý úvod do celé tematiky, Bulgakov pouze předesílá několik základních myšlenek. Kristovo dílo se netýká jeho jednotlivých skutků, nýbrž zahrnuje veškerou jeho pozemskou službu. Na jednu stranu autor podtrhuje nedělitelnost tří služeb od celku, každá je *pars pro toto*. Na stranu druhou považuje trojné členění za vhodné rozlišení, kte-

⁶³ Sergej BULGAKOV, *Beránek Boží: O Boholidství*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 384–504.

⁶⁴ Slovo *служба* v ruštině připouští obě varianty překladu: služba i úřad. Z autorových textů a jeho mentality lze rozpoznat, že význam označuje skutečně službu.

ré slouží lepšímu pochopení a které je biblicky a teologicky odůvodnitelné. Právě řečené osvětluje i způsob, jakým ruský autor ve své reflexi postupuje. Začíná důsledně u Písma svatého, zvláště „studuje Kristův evangelní obraz“.⁶⁵ Následně se snaží o kladné vyjádření negativně vyslovené chalcedonské definice o spojení dvou přirozeností v Kristu, jinak řečeno, pokouší se ukázat boholidský rozměr jeho služby.⁶⁶

Nyní se podíváme na specifika každé ze tří Kristových služeb. Prorocká služba se otvírá v Ježíšových „osobních Letnicích“, kdy byl pomazán Duchem svatým při křtu, a v jeho kázání na Izaiášovo proroctví v nazaretské synagoze. Dokončuje se pak čtyřicetidenní formací učedníků po Zmrtvýchvstání. Ježíšovo poslání proroka a učitele zahrnuje, podobně jako u starozákonních prorockých postav, jak kázání, tak konání znamení a zázraků. Tyto – jak autor zdůrazňuje – nepatří do královské služby, neboť nejde o skutky Boží, ale boholidské, jež jsou konány mocí víry, modlitby a Ducha svatého. I ve starozákonních proročích působí Duch a Slovo (*Logos*). Avšak v Ježíšově lidství se Slovo kenoticky umenšuje, spolu s Duchem svatým jej zbožšťuje a v Kristově osobě působí prolínání, jednotu dvou přirozeností. Co je obsahem Kristovy prorocké služby? Ježíš zjevuje Otce, sebe a skrytě Ducha svatého. Předmětem jeho kázání je On sám a Boží království, jež Bulgakov ztotožňuje s Duchem svatým. Nauku, tedy evangelium, nelze vnímat bez jejího učitele; evangelní morálku nelze konat bez jejího Vzoru, který zjevuje způsob bytí Trojice, Boha-Lásky.⁶⁷ Jak poznamenává český teolog C. V. Pospíšil, jde o vrcholný výraz jedinečnosti Ježíšova učitelství, v němž dochází k identifikaci učitele a jeho nauky.⁶⁸

Kristova velekněžská služba zaujímá v Bulgakovově soteriologii zdaleka největší místo. Autor zde též řeší i další související témata, jako např. primární účel vtělení, soteriologické kategorie, problém hříchu a smrti u Krista. Myšlenková linie sleduje postupně události Ježíšova ponížení v utrpení a smrti kříže přes sestup „do pekel“⁶⁹ a následné oslavení ve vzkříšení a nanebevstoupení. Právě uvedené dovršení a naplnění Ježíšo-

⁶⁵ BULGAKOV, *Beránek Boží*, s. 21.

⁶⁶ „... získává energii z božských zdrojů, ale zároveň je také lidskou záležitostí“. Tamtéž, s. 384.

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 384–396.

⁶⁸ Srov. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta*, s. 283.

⁶⁹ Zde zaráží uvedený pojem. Jde o špatný překlad, nebo Bulgakovovo původní slovo? Vždyť i Scheeben zdůrazňuje správné pochopení termínu v Apoštolském kředu, jehož překlad zní: „mezi mrtvé“.

va velekněžství má svou anticipaci v událostech u Césareje Filipovy a na hoře Tábor; v těchto momentech přechází prorocká služba v kněžskou. Pro Bulgakova má tato služba dva aspekty, respektive stupně: vykoupení a následné zbožštění, a souzní tak s řešením otázky po primárním účelu vtělení ze strany východních teologů i německého teologa Scheebena. Znamená to, že lidství je již od svého stvoření povoláno k tomu, aby se stalo boholidstvím. Kristovo boholidství je jeho vzorovou a finální příčinou.

Jaký je trinitární rozměr jmenované služby? Ekonomická Trojice se účastní nejen díla stvoření, ale i vykoupení, tedy Kristovy oběti a utrpení. Otec i Duch svatý jsou s Kristem duchovně spolu-ukřížováni. Stejně tak i následné Ježíšovo oslavení je činem Otce skrze Ducha svatého, jakož i podílem samotného Zmrtvýchvstalého, čímž se potvrzuje chalcedonská definice o nerozdělitelnosti a nesmíšenosti Kristova božství a lidství. Ruský teolog využívá argument i ve věci našeho vzkříšení, neboť i my se na něm musíme podílet, tj. sami vnitřně vítězit nad smrtí.

V souvislosti s vykoupením lidstva z hříchu Bulgakov tematizuje Boží hněv. Na jedné straně tvrdí, že Bůh svůj hněv nemíří na hříšníka, ale na jeho hřích, čímž připomíná Augustinovu myšlenku o Boží lásce k hříšníkovi a nenávisti k jeho hříchu. Na druhou stranu Ježíš, spolu s tíží lidského hříchu, nese i Boží hněv ve smyslu Izaiášovy předpovědi o trpícím služebníkovi JHWH (53,3–4.10). Otec mu nemilosrdně přikazuje vypít kalich hněvu vůči hříchu. V Getsemanech se Ježíš stává sirotkem, Otcova křičující láska jej jakoby opouští, jednou nebyla jeho modlitba vyslyšena.⁷⁰ Téma Božího hněvu, které v souvislosti se satisfakční teorií patří do „repertoáru“ západních teologů a setkáme se s ním u Kalvína i Scheebena, zde překvapuje. Jako by v Bulgakovově pojetí zaznívalo něco z nutnosti anselmovské logiky.

Královská služba je anticipována Ježíšovým vjezdem do Jeruzaléma a naplňuje se v jeho oslavení, tedy v zasednutí po Otcově pravici. Odtud jako Král rozdílí lidstvu a církvi své dary, je orodovníkem (paraklétem) u Otce a současně na zemi přítomen v eucharistii. Nanebevstoupením se tedy otevírá žebřík mezi nebem a zemí, který je bude spojoval až do konce časů. Ruský teolog věnuje mnoho místa i eschatologickému vyústění Kristova kralování. Zvláště v této pasáži se těžko hledají jasné myšlenkové linie, jeho reflexe působí chaoticky. V souvislosti s královskou služ-

⁷⁰ Srov. BULGAKOV, *Beránek Boží*, s. 397–473.

bou Bulgakov zmiňuje též participaci nás coby královského kněžstva na Kristově vládě.⁷¹

Podobně jako Scheeben považuje ruský myslitel službu velekněžskou a královskou za věčnou, která nevzniká v čase a nekončí. Prorocká služba je dokončena nanebevstoupením a ve druhých dvou pokračuje. Oba autoři však nedohlíží implikace výroku o časové vymezenosti prorocké-zjevitelské funkce: Není zjevení jakožto Boží sebedarování v Ježíši Kristu vlastně počátkem a cestou k definitivnímu poznání a okoušení Trojediného na věčnosti? A není následně oblažující patření na Boha a jeho okoušení přímým pokračováním a dovršením jeho sebedarování ve formě zjevení na scéně dějin spásy (srov. např. Jan 14,9)?

4.2 Pneumatologická soteriologie podle W. Kaspera

Se jménem W. Kaspera je vhodné se krátce zastavit u Druhého vatikánského koncilu. Důvody máme dva. Za prvé se uvedený teolog odvolává na jeho závěry, vyhodnocuje je a jistým způsobem rozvíjí. Za druhé, ačkoli dokumenty daného grémia netematizují tři Kristovy úřady primárně z hlediska christologie, došlo zde k důležitému propojení jmenované disciplíny s teologickou antropologií, eklesiologií a teologií úřadu.

Z koncilních dokumentů je v tomto smyslu zásadní konstituce o církvi *Lumen gentium*,⁷² v níž Kristus, Prostředník spásy ve trojím poslání figuruje jako základ a vzor pro poslání a službu pokřtěných, členů církve. Trojná struktura je použita nejdříve u celku Božího lidu, pak u svěcených služebníků a následně u laiků. Všichni pokřtění jsou pozváni ke spolupráci na zjevitelské a spasitelské roli Krista v Duchu svatém.⁷³ Jen

⁷¹ Srov. tamtéž, s. 474–504.

⁷² Srov. Ormond RUSH, „The Offices of Christ, *Lumen Gentium* and the People's Sense of the Faith,” *Pacifica* 16 (June 2023): 137–152. Autor popisuje proces vzniku dokumentu *Lumen gentium* a faktory, které ovlivnily prosazení trojího úřadu Krista. Další, následně přijaté dokumenty jako *Optatam totius* (o výchově ke kněžství), *Apostolicam actuositatem* (o apoštolátu laiků) a *Presbyterorum ordinis* (o službě a životě kněží) jsou jejím ozvukem.

⁷³ Formulace vztahující se ke Kristu obsahují pojem poslání nebo úřad (*munus*). On je nejvyšší a věčný velekněz, král všech národů, velký prorok, božský učitel a vzor svatosti života. On je hlavou nového mesiášského lidu, lidu královského a kněžského. Všem těm, které „spojuje těsně se svým životem a posláním“, náleží stejná důstojnost a je jim dána účast na svém trojím úřadu. Nejen svěcení služebníci, ale i laici mají mít „aktivní účast na spasitelském díle církve“. Boží království již přišlo v Kristově osobě, u něj

v tomto smyslu lze s Kasperem souhlasit, že trojí Kristův úřad byl církevně potvrzen až na jmenovaném koncilu.⁷⁴

Německý teolog Walter Kasper (narozen 1933) se danému tématu věnuje v knize *Jesus der Christus*, která vyšla poprvé roku 1974 a poté v mnoha upravovaných vydáních. Tři Kristovy úřady probírá v rámci poslední kapitoly, jež se věnuje „dílu Prostředníka“. Ježíš je pomazán Duchem svatým na Mesiáše, což znamená, že se ze soukromé osoby stává osobou veřejnou (*Amtsperson*).

Co Kasper přináší nového oproti předchozím autorům? Za prvé dané christologické téma představuje v úzké provázanosti s pneumatologií. Spása totiž pro něj znamená účast na Božím životě v Duchu svatém a skrze Ježíše Krista. Jinak řečeno, Kristus jako jediný a univerzální Prostředník sdílí Ducha svatého a zároveň Duch umožňuje tuto jedinečnost a univerzalitu Kristova díla. Za druhé německý teolog aplikuje tři Kristovy úřady (*drei Ämter*) na výrok Muže z Nazareta: „Já jsem Cesta, Pravda a Život“ (Jan 14,6), přičemž Ježíše jako Cestu váže na královský, Pravdu na prorocký a Život na kněžský úřad. Za třetí ukazuje na propojení mezi třemi Kristovými úřady na straně jedné a způsobem Božího zjevování a působení v dějinách a ve stvoření na straně druhé. Jinými slovy zdůrazňuje spojitost mezi Kristovou zjevitelskou (zjevení, sebe-komunikace) a spasitelskou rolí a jejím pokračováním skrze církev ve světě, tak zvanou teologii světa.⁷⁵

Nejprve Kasper probírá prorocký úřad. Kristus je pro něj Světlo, Pravda,⁷⁶ Prorok a Učitel. Pravdu propojuje se symbolem světla, díky němuž je pravda viditelná. Světlo pak symbolizuje spásu, naopak tma zatracení. Kristus představuje definitivní pravdu, zjevení v Ježíši Kristu nelze překonat. Rolí Ducha svatého ve světě je připomínat Kristovu pravdu, tedy to, co Ježíš říkal a konal. Avšak německý teolog upozorňuje, že nejde o pravdu rigidní, ba naopak o takovou, která se otvírá horizontu příslibu, která je živá a prorocká.⁷⁷

kralovat znamená sloužit. Srov. zvláště DRUHÝ Vatikánský koncil, *Lumen gentium*, čl. 5, 8–13, 32–36, 40. Česky vyšlo: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 39, 42–50, 69–73, 75–76.

⁷⁴ Srov. KASPER, *Jesus der Christus*, s. 302.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 301–310, 319–322.

⁷⁶ Taktéž v konstituci *Lumen gentium* nalezneme christologické tituly světla (čl. 1, 3), původce pravdy (čl. 67).

⁷⁷ Srov. KASPER, *Jesus der Christus*, s. 310–312.

Kněžský úřad úzce souvisí s pojmem život. Kristus je obětí i knězem, vydává sám sebe, vrcholným způsobem obětuje svůj život. Oběť kříže je završením jeho celoživotního postoje, sebedarování či proexistence – solidarity, bytím pro druhé a pro Boha. Ježíš vítězí nad smrtí tvůrčí životní silou, jíž je Duch svatý. Získává život nejen pro sebe, ale i pro všechny věřící. V nich život Vzkříšeného přebývá skrze Ducha, který je prvním plodem a zárukou věčného života. Každý pokřtěný je zván k životu podle Ducha, tedy k otevřenosti Bohu a lidem. Je chrámem, v němž Duch přebývá.⁷⁸

Taktéž královský úřad má veřejnou dimenzi. Král je jako syn Boží reprezentantem nového kosmického a politického řádu, zajišťujícího bezpečí, pokoj a spásu. Avšak Ježíšovo kralování se děje z kříže, v níž se spojují dvě charakteristiky: služba Bohu a lidem. Kristova vláda vyústí do Boží vlády (srov. 1 Kor 15,28). Významný je titul Pastýř, který je Cestou,⁷⁹ jde před svými učedníky a současně jim slouží, hledá ztracené ovce a dává za ně život. On je Vůdcem (*Führer, archegos*) života, spásy a víry (srov. Sk 3,15; 5,31; Žid 2,10; 12,2).⁸⁰

5. VYHODNOCENÍ KONCEPTU TROJÍHO KRISTOVA ÚŘADU

Na závěr je vhodné nejen shrnout hlavní body zde prezentovaného pojednání, ale též poukázat na další souvislosti a naše přínosy k dané problematice.

Nejprve zdůrazníme, že jsme na základě podrobné analýzy textů mohli upřesnit jednotlivosti ohledně konstituování a využití trojího Kristova úřadu v prezentovaných obdobích od starověku po dnešek. Mezi jiným jsme sledovali explicitní užívání termínu trojího Kristova úřadu ze strany jednotlivých autorů, což nebylo vždy dodržováno zejména ve slovníkových heslech, které jsme konzultovali.

Nyní systematicky zachytíme klíčové momenty z dějin daného christologického konceptu. Trojnou strukturu Kristova pomazání poprvé promyslel starověký autor Eusebius z Kaisareje, když potřeboval zdůvodnit dávný původ Ježíše Krista. Jeho jméno našel ve Starém zákoně

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 312–315.

⁷⁹ V *Lumen gentium* se o Kristu píše jako o Prostředníku a cestě ke spáse, On ukázal cestu svobody Božích dětí (čl. 14, 37).

⁸⁰ Srov. KASPER, *Jesus der Christus*, s. 315–319.

a tamní tři mesiášská pomazání vnímal jako předobrazy Pomazaného *par excellence*. Myšlenka trojího Kristova úřadu se pak objevila na konci dvacátých let 16. století v textech protestantských teologů a během čtyř desetiletí si našla své místo v Kalvínově *Ženevském katechismu* a v *Římském katechismu*. V případě *Heidelberského katechismu* se trojná struktura vyskytuje, avšak chybí pojem úřad. Ve všech katechismech byl *locus communis* verš Apoštolského kréda „věřím v Ježíše Krista (Pomazaného)“. Co se týká významu termínu úřad u Krista, odpovídal by dobovému chápání úřadu jako osobní povinnosti či poslání vůči pánovi, Bohu a vykonávání jeho vůle.⁸¹ Toto pojetí je mentalitě křesťana 21. století cizí a pojem s sebou nese zatěžující konotaci světského či církevněprávního charakteru. Navzdory tomu jej někteří současní teologové používají.⁸²

Nový krok učinil Jan Kalvín, když roku 1559 využil trojí Kristův úřad v dosud neznámém kontextu: jako součást dogmatickoteologického pojednání o Kristově spásné činnosti. Na tuto myšlenkovou linii pak poprvé na konci 18. století, častěji od poloviny 19. století navázali katoličtí teologové, jimž se *munus Christi triplex* stal principem strukturujícím soteriologickou část traktátu *De Deo Redemptore*. Ani ortodoxní teologie nezůstala bez odpovědi. Jeden z jejích reprezentantů v první polovině 20. století, S. N. Bulgakov, upřednostnil pojem služba, který je bližší evangelnímu pojetí. Pořadí prorok, kněz a král, které poprvé zaznělo v textu *Heidelberského katechismu*, se stalo dominantním nejen⁸³ v katolické tradici a v jistém smyslu vystihuje následnost jednotlivých úřadů v Kristově poslání.

Při promýšlení trojího Kristova úřadu v kontextu soteriologie zmínovaní teologové vzali v potaz i další souvislosti, jako např. ukotvení daného konceptu v tajemství božské Trojice, zdůraznění jeho pneumatologického rozměru, komplementarity zjevitelské a spásitelské hodnoty

⁸¹ Srov. Jan KELLER, „Úřad,“ in *Sociologická encyklopedie*, Sociologický ústav AV ČR, ed. Zdeněk R. Nešpor, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C3%9A%C5%99ad> [naposledy editováno 11. 12. 2017, cit. 3. 1. 2026].

⁸² Srov. D. R. GRABNER, „Jesus Christ (in Theology): 11. Prophet, Priest, and King,“ in *New Catholic Encyclopedia*, VII. Hol–Jub, ed. Berard L. Marthaler et al., Farmington Hills: Gale, 2003², s. 835–836.

⁸³ Zástupce jsme našli mezi protestantskými autory 19. a 20. století. K luterské tradici patří kupř. Heinrich Schmid (*Die Dogmatik der evangelisch-lutherischen Kirche*, 1843), Wilfried Joest (*Dogmatik. Bd. 1*, 1995⁴) a Horst Georg Pöhlmann (*Abriss der Dogmatik*, 2001⁶, česky: *Kompendium evangelické dogmatiky*, 2002). K reformované tradici pak náleží např. Heinrich Heppe (*Schriften zur reformierten Theologie. 2, Die Dogmatik der evangelisch-reformierten Kirche*, 1861) a G. C. Berkouwer (*The Person of Christ*, 1954).

Kristova díla apod.⁸⁴ U posledně uvedené souvislosti si nyní dovolíme zdůraznit hlavní myšlenky. Když se podíváme na tři aspekty činnosti Muže z Nazareta, zpravidla se úřadu proroka a učitele přičítal zjevitelský význam,⁸⁵ zatímco kněžství a kralování význam vykupitelsko-spasitelský.⁸⁶ My však musíme k právě vyslovenému dodat slova „především, ale ne výlučně“, neboť všechny tři úřady mají zjevitelskou a spasitelskou hodnotu. Souhrnně řečeno, již samo Boží zjevení v osobě Ježíše Krista má spasitelský význam a současně Kristovo spasitelství sděluje, kdo je Bůh.⁸⁷ Taktéž lze uvedenou komplementaritu nahlížet v souběžném vykonávání všech tří aspektů téhož Kristova díla, přičemž jeden z nich jakoby hraje hlavní roli, a to v postupném pořadí prorok, kněz a král. Jejich časově neomezené, tak zvané věčné vykonávání pak znamená, že všechny Kristovy služby trvají až do eschatologického naplnění, kdy budeme poznávat i zakoušet (zjevitelský i spasitelský moment) Boha tak, jak je (srov. 1 Kor 15,28).

Nyní se pokusíme vyhodnotit klady a limity trojné struktury Kristova poslání. Určitým přínosem může být přehlednost při prezentaci Ježíšova spásného díla, na což explicitně upozornil Bulgakov. Taktéž nám v předchozím odstavci pomohl zřetelněji vyjádřit, jak lze vnímat v Kristově díle zjevitelský a vykupitelsko-spasitelský význam.

Naopak se trilogie stává limitující, vezmeme-li v potaz bohatství Kristových zprostředkovatelských funkcí, jak je vyjadřuje celá řada christologických titulů. Jmenované tři úřady reprezentují převážně vzestupnou roli prostředníka,⁸⁸ a tak – i když k nim přiřadíme další Ježíšovy tituly – může zůstat opomenuta sestupná spasitelská mediace. Není nezajímavé si uvědomit, že v případě Muže z Nazareta mají dvě pomazaní paradoxální vypovídací hodnotu: On je sice prorocký prorok, avšak

⁸⁴ Celý Ježíšův život, spolu se všemi momenty (*mysteria vitae Christi*), má pro nás jak zjevitelskou, tak vykupitelsko-spasitelskou hodnotu. Srov. Pospíšil, *Ježíš z Nazareta*, s. 53, 288; *Katechismus katolické církve*, č. 516–517. Česky vyšlo: *Katechismus katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 138–139.

⁸⁵ Kalvín tak zdůraznil zjevitelský rozměr Krista-Proroka, že do něj vůbec nezahrnul Ježíšovy činy.

⁸⁶ Vykupitelsko-spasitelský význam zmíněných dvou úřadů, který dominoval ve středověku, byl stále zřetelný i v manualistickém období.

⁸⁷ Srov. Pospíšil, *Ježíš z Nazareta*, s. 428, 430; DRUHÝ Vatikánský koncil, *Dei verbum*, čl. 6. Česky vyšlo: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, s. 110–111.

⁸⁸ Přitom je třeba podtrhnout, že prorok je vnímán i jako sestupná mediace, ten, kdo hovoří jménem Boha, sděluje Boží vůli. Srov. Pospíšil, *Ježíš z Nazareta*, s. 58.

nekněžský velekněz a nekrálovský panovník.⁸⁹ Na tomto místě stojí za to připomenout, že Ježíše Krista nemůžeme vměstnat do již existujících představ a funkcí, ale – jak originálně vyslovil C. V. Pospíšil – že u každého christologického titulu musíme aplikovat trojí krok *analogie entis*: krok tvrzení, relativního popření a nejvyšší míry. Neboť On všechny christologické tituly překračuje a současně je sám jejich naplněním, On je spása sama.⁹⁰

Za přínos při využití analogie tří Kristových úřadů považujeme jejich vhodné propojení s teologickou antropologií a dalšími oblastmi. Právě proto, že se jedná o prostřednictví zdola, v němž figuruje osoba (prorok, kněz, král) pomazaná Bohem k úkolu, poslání a službě, mohou vhodně osvětlovat identitu křesťana (teologická antropologie), jeho poslání v církvi a ve světě (eklesiologie, teologie úřadu, církevní právo, teologie svátostí a liturgika). Protože se křtem stáváme – jak zdůrazňovali církevní otcové – druhým Kristem⁹¹ (Pomazaným), jsme podobně jako Kristus poslání, abychom zprostředkovávali Boží zjevení a spásu, participovali na Kristově trojí službě. „Praktičnost“ christologie je pak zřetelná právě v tom, jak se promítá do života křesťana, jak se slovo (informace) o Kristu stává tělem, činem (formace). Pokud si kupříkladu dovolíme rozvíjet tak zvanou prorockou christologii, otvíráme tak i větší prostor pro prorocké poslání věřících.⁹² Nabízí se tedy otázka, zda by se křesťanova účast na Kristově prorockém, kněžském a královském poslání v církvi a ve světě – i přes odlišné důrazy v jednotlivých křesťanských tradicích – mohla stát společným tématem v rámci ekumenického dialogu.⁹³

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 301.

⁹⁰ Srov. tamtéž, s. 24.

⁹¹ Ostatně pojem křesťan je odvozen od Kristova jména.

⁹² Myšlenku uskutečnění prorockého poslání všech věřících rozvíjeli po Kalvínovi i další reformovaní teologové, např. K. Olevianus (*Vester Grund, das ist, Die Artickel des alten, waren, ungezweiffelten Christl. Glaubens*, 1567). Srov. DE BOER, *Christology and Christianity*, s. 5–6.

⁹³ Srov. RUSH, *The Offices of Christ*, s. 151–152.

**The Three Offices of Christ in Christology:
An Ecumenical Contribution to the History of Theological Thinking**

Keywords: Christology; the Three Offices of Christ (*munus Christi triplex*); Catholic Theology; Reformed Theology; Lutheran Theology; Theological Anthropology

Abstract: Based on an analysis, interpretation, and comparison of selected texts, the author points out key moments in the constitution of Christ's threefold office in the history of Christian thought. She presents the main ideas of individual theologians on the subject and compares them. She focuses, in the first part, on the threefold anointing of Christ in the work of Eusebius of Caesarea. The second, longest part deals with sixteenth century texts from the Lutheran, Reformed, and Catholic traditions in which the threefold office of Christ appears. John Calvin first used it as part of his doctrine of salvation. The author then discusses the reception of this concept in Catholic dogmatic manuals, specifically by E. Klüpfel and M. J. Scheeben. In the fourth part, she discusses the ideas of two twentieth century theologians – S. N. Bulgakov, a representative of Russian Orthodoxy, and W. Kasper, a Catholic. In conclusion, she attempts to evaluate and systematically summarize the theme. Finally, she asks whether a Christian's participation in Christ's prophetic, priestly, and kingly mission, within the Church and in the world, could serve as a basis for ecumenical dialogue.

Mgr. Veronika Řeháková, Ph.D.
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd
Kněžská 8
370 01 České Budějovice
rehakova@tf.jcu.cz